

I

PRESENTACIÓ DE L'ORIGINAL

Sumari

1. Introducció
2. L'original mecanografiat com a producte final
 - 2.1. Parts principals
 - 2.1.1. Original literari
 - 2.1.2. Original gràfic
 - 2.2. Presentació
 - 2.2.1. Fulls
 - 2.2.2. Espais
 - 2.2.3. Paràgrafs
 - 2.2.4. Numeració de les pàgines
 - 2.2.5. Unificació
 - 2.2.6. Altres recomanacions
3. L'original mecanografiat per ser editat
 - 3.1. Parts principals
 - 3.1.1. Original literari
 - 3.1.2. Original gràfic
 - 3.2. Presentació
 - 3.2.1. Fulls
 - 3.2.2. Espais
 - 3.2.3. Numeració de les pàgines
 - 3.2.4. Unificació
4. L'original per a edició electrònica
 - 4.1. Presentació
 - 4.2. Codis
5. Revisió i cura de l'original
6. Bibliografia

MANUAL
LA REDACCIÓN Y EL USO DE TEXTOS
D'ESTIL

1. Introducció

El primer pas per a la consecució d'una obra o d'un treball escrit és la creació; és a dir, un autor o autora¹ objectivitza o plasma uns conceptes o unes idees en un text escrit, anomenat *original*, amb la finalitat de comunicar-los a uns possibles lectors.

L'original generalment és constituït pel text escrit (*original literari* o *manuscrit*) i per tots els complements que acompanyen el text: fotografies, dibuixos o gràfics (*original gràfic* o *d'illustració*).²

En el cas dels textos escrits per ser editats, l'original constitueix la primera etapa de la producció d'una publicació, i és el model que ha de ser reproduït i que n'inclou el contingut complet. D'una banda, conté el conjunt de papers manuscrits, mecanografiats o impresos que, amb totes les indicacions necessàries, serveixen de model per fer-ne una còpia exacta en composició tipogràfica o fotocomposició, i de l'altra, conté també la il·lustració destinada a ser reproduïda en una edició.

La presentació correcta de l'original facilita enormement les operacions que es duran a terme en totes les fases posteriors fins a la consecució de la publicació: correcció d'estil i tipogràfica, preparació de l'original, composició, impressió, etc. Cal tenir en compte, a més, que les incoherències, els errors i els dubtes mal resoltos en l'original apareixen de nou en les proves, i fins i tot en l'obra ja impresa.

En el cas d'obres o treballs escrits sense la finalitat de ser publicats, és necessari també que la persona que n'és l'autora estigui preparada per escriure un text que segueixi unes normes tècniques estandarditzades de tots els aspectes que determinen la redacció d'una obra escrita, ja que això facilita una lectura fàcil del text i la comprensió ràpida del contingut.

2. L'original mecanografiat com a producte final

Considerem original mecanografiat com a producte final el text que no està destinat a ser compost en caràcters tipogràfics; això és, que no ha de ser publicat. En aquest cas, les indicacions i les instruccions per a l'edició no seran necessàries.

Tanmateix, el text ha de ser considerat com un original que ha de ser llegit per un o diversos lectors, per la qual cosa cal que compleixi les mateixes normes de coherència i unificació que l'original destinat a ser publicat.

Les obres o els treballs mecanografiats, de la mateixa manera que les obres publicades, han de tenir una estructura i una presentació determinades que en facilitin la lectura.

1. Entenem per *autor* o *autora* la persona o col·lectivitat responsable del contingut intel·lectual o artístic d'una obra (vegeu el capítol XIII, § 2.4.1). En aquest capítol parlem de *autor* o *autora* en un sentit més ampli, ja que incloem també dins d'aquest concepte la persona responsable d'una traducció o d'una edició crítica.

2. Ens allargarem més en la descripció de l'original literari o manuscrit, ja que aquesta obra és dirigida especialment a persones que es dediquen a la redacció i correcció de textos: escriptors, traductors, editors, correctors, usuaris de programes d'autoedició, etcètera.

2.1. Parts principals

En el cas dels treballs científics,³ se sol parlar d'una estructuració que inclou generalment els elements següents: l'original literari i l'original gràfic.

2.1.1. Original literari

L'original literari és tota la part escrita del treball i consta de les parts que tot seguit exposem.

2.1.1.1. PRINCIPIS DEL TREBALL. En els principis (part inicial) del treball s'inclouen les dades que identifiquen l'autor/ra i el treball i alguns elements introductoris:

a) *Títol, nom de l'autor/ra, i lloc i data de finalització de la redacció.* L'elecció del títol és més difícil del que sembla a primer cop d'ull. Ha de ser clar i orientatiu, ha de resumir el contingut del treball i ha de ser relativament breu (si cal, s'hi pot afegir un subtítol que n'especifiqui més el contingut). Se sol escriure en la portada del treball, si bé també es repeteix en el primer full de la primera part.

A la portada, també hi han de figurar el nom de l'autor o autora i la data (i el lloc, si es considera oportú) de finalització de la redacció definitiva del treball (figura 1).

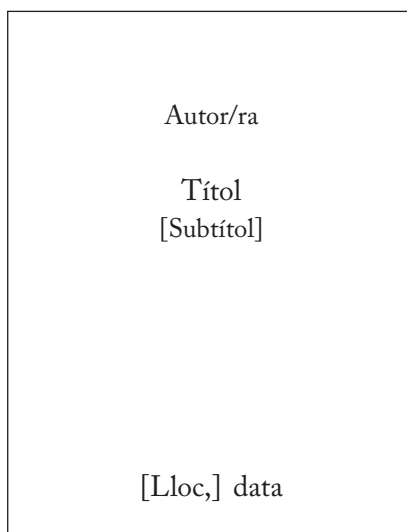

FIGURA 1. Portada d'un treball mecanografiat.

b) *Índex de capítols.* En les obres científiques, tècniques, històriques, etc., l'índex de capítols se sol posar al principi, abans de la introducció, i és anomenat generalment *sumari* o *taula* (si l'obra és molt complexa, de vegades duu al final un índex general de

3. Per explicar les parts principals d'una obra ens basarem més en els treballs científics i tècnics, que generalment tenen una estructura més complexa, que no pas en obres de creació literària, d'estructura més simple.

capítols i apartats). S'hi exposen les matèries en el mateix ordre en què apareixen en el treball, seguint les grans divisions en què està estructurat (capítols, apartats, paràgrafs, etc.), amb els títols i subtítols, seguits del número de pàgina corresponent. S'hi inclou des de la introducció fins als annexos, si n'hi ha.

Actualment s'utilitza cada cop més la numeració decimal de capítols. Aquest sistema es basa en la correlació de les xifres aràbigues separades per un punt: els capítols es numeren correlativament a partir del número 1; cada capítol es pot subdividir en *n* parts, també numerades de l'1 fins al *n*; cada part també es pot subdividir, i així successivament. Separem la numeració del text mitjançant un punt i un blanc (figura 2).

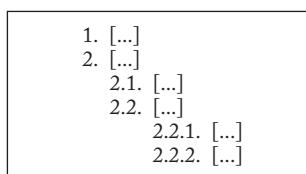

FIGURA 2. Divisions i subdivisions d'apartats en una enumeració.

Els epígrafs s'alineen per l'esquerra, seguits d'una línia de punts conductors que faciliten la localització del número de pàgina corresponent. Segons les possibilitats de la màquina d'escriure o l'ordinador personal, es pot reflectir la jerarquia dels títols combinant diversos tipus de lletra: minúscules, majúscules, negreta, versaleta, cursiva, etc. (figures 3 i 4).

índex	
1. INTRODUCCIÓ	2
2. ORIGINAL	14
2.1. Parts	15
2.2. <u>Presentació</u>	15
2.2.1. Fulls	15
2.2.2. Espais	17

Índex	
1. INTRODUCCIÓ	2
2. ORIGINAL	14
2.1. <i>Parts</i>	15
2.2. <i>Presentació</i>	15
2.2.1. Fulls	15
2.2.2. Espais	17

FIGURES 3 i 4. Inicis d'índexs de treballs mecanografiats.

c) *Introducció*. La introducció és la part inicial del treball que constitueix la preparació o la presentació del contingut del treball: s'hi exposen i s'hi especifiquen els límits establerts per l'autor/ra, s'hi explica la motivació i l'objecte del tema, s'hi precisa el mètode que s'ha seguit per a l'elaboració del treball, s'hi pot comentar la bibliografia i les fonts consultades, etc. S'escriu seguint les mateixes normes tipogràfiques i de format que el text principal (figura 5).

Introducció

Les plantes, els animals, els elements és el primer dels tres volums de la *Selecta de lectures* que Artur Martorell va preparar, en temps de la Segona República, perquè els alumnes de les escoles catalanes hi aprenguessin a llegir, i especialment a llegir poesia. El mateix any en què va publicar-lo l'editor Gustau Gili, el 1934, el primer volum ja es va reimprimir, i l'any següent se'n va fer una segona edició corregida i augmentada; els altres volums de la sèrie van tenir una sort semblant, i el 1937 havien estat millorats tots dos en les respectives segones edicions. No cal gaire perspicàcia, doncs, per adonar-se de la bona acollida que l'obra d'Artur Martorell va tenir des del primer moment entre mestres i alumnes.

El 1968, immediatament després de la mort de l'autor, l'Editorial Teide va emprendre la tercera edició de la *Selecta de lectures*. En unes circumstàncies certament adverses a l'ensenyament en català,

FIGURA 5. Inici de la introducció d'un treball mecanografiat.

2.1.1.2. COS DEL TREBALL. S'anomena *cos del treball* la part on l'autor/ra exposa la matèria objecte del treball. N'és, doncs, la part més important i generalment la més extensa. Podem parlar de dues parts principals:

a) *Desenvolupament.* En aquesta part es descriu i s'explica el contingut del treball. És dividida en capítols, que distribueixen i estructuren les matèries de què tracta. Cal que siguin més o menys homogenis. Han d'anar precedits d'un títol que, a més d'especificar-ne el **contingut**, contribueixi a aclarir i classificar les idees generals del treball. Els capítols han d'estar numerats per facilitar les referències que es facin a l'interior de l'obra.

En l'exposició de les matèries cal distingir les qüestions importants i pertinents de les que són accessòries i tenen poca relació amb el tema tractat; en aquest cas, és preferible traslladar totes aquestes informacions a les notes o als apèndixs.

b) *Conclusions.* Les conclusions constitueixen una de les finalitats del treball científic. En aquesta part del treball s'han de donar els resultats de la descripció i l'estudi de les matèries tractades, exposant les dades positives i negatives que se n'han deduït i els problemes que poden haver quedat pendents.

Les conclusions poden formar per elles mateixes un capítol a part dins l'índex o bé poden estar incloses dins els apartats o capítols corresponents, si són conclusions parcials.

2.1.1.3. FINALS DEL TREBALL. Els finals del treball són totes les parts que segueixen el cos del treball i que el completen:

a) *Notes.* La finalitat de les notes⁴ és treure del text principal totes les dades complementàries o marginals, per alleugerir-ne la lectura i delimitar-ne i concretar-ne el contingut. S'acostumen a compondre en un tipus de lletra més petit.

Les notes es numeren correlativament des del principi del treball fins al final o bé per capítols. S'acostumen a situar a peu de pàgina, ja que això fa més fàcil la lectura

4. Pel que fa a les classes, la composició, les crides, la col·locació i la numeració de les notes, vegeu el capítol XIII, § 1.

immediata del text referit (figura 6). Si són molt llargues, de vegades és inevitable de traslladar-les al final perquè dificulten la disposició de la pàgina (figura 7). En aquest cas, si són molt profuses, convé separar-les per capítols.

Hi ha molts tipus de notes, segons quina sigui la informació que s'hi ha de transferir: de comprovació, d'ampliació, de referència, aclaridores, d'agraïment, etcètera.

doncs, es tracta de tres volums,¹ en els quals s'agrupen temàticament un seguit de poesies (i també algunes proses) d'autors catalans, de Verdguer ençà. Els temes, per dir-ho en termes científics, són la flora i la fauna, la geografia natural i la geografia humana. Aquest mètode permet que la selecció de textos sigui unitària, però al mateix temps prou àmplia per servir també com una antologia bàsica de la literatura catalana de la Renaixença ençà.²

1. Tots tres van ser publicats per l'editor Gustau Gili; el 1934 va aparèixer *Les plantes, els animals, els elements*, i el 1935 *El mar, la plana, la muntanya i Els pobles, les ciutats, els homes*.

2. De fet, per completar aquesta panoràmica, l'autor tenia previst de preparar una segona triada de volums, els temes de la qual haurien estat els dels tres premis dels Jocs Florals.

NOTES

1. Tots tres van ser publicats per l'editor Gustau Gili; el 1934 va aparèixer Les plantes, els animals, els elements, i el 1935, El mar, la plana, la muntanya i Els pobles, les ciutats, els homes.

2. De fet, per completar aquesta panoràmica, l'autor tenia previst de preparar una segona triada de volums, els temes de la qual haurien estat els dels tres premis dels Jocs Florals.

3. En l'edició pòstuma la selecció de textos es va ampliar amb una mostra d'obres d'alguns autors posteriors a la

FIGURA 6. Fragment d'una pàgina d'un treball mecanografiat electrònicament amb notes al peu.

FIGURA 7. Inici de la pàgina de notes al final d'un treball picat amb una màquina d'escriure.

b) *Apèndixs*. En aquest apartat s'inclouen tots els materials que complementen un treball. Poden contenir qualsevol mena d'informació que confirmi, il·lustri o completi un contingut tractat en l'obra. S'hi poden desenvolupar alguns punts teòrics laterals, no directament relacionats amb el tema objecte del treball. En general, doncs, s'hi desplacen totes les dades que carregarien el text i en complicarien excessivament la lectura.

Dins un mateix treball hi pot haver diversos apèndixs: textos, documents, reproduccions d'objectes, quadres, diagrames, dades estadístiques, vocabularis, glossaris, llistes, etc.

c) *Altres índexs*. Generalment se situen al final del treball. Hi ha diversos tipus d'índexs: índex analític, índex onomàstic, índex cronològic, índex d'il·lustracions, índex general de capítols i apartats (figura 8), índex de gràfics, etcètera.⁵

La finalitat de l'índex analític és que els lectors trobin amb més rapidesa les dades o els conceptes que busquen. Aquestes dades poden estar organitzades segons diferents conceptes: antropònims, topònims, matèries diverses, etc. (figura 9). Aquest tipus d'índex és imprescindible en llibres i treballs d'una certa extensió.

En els llibres d'història, moltes vegades és necessari incloure-hi un índex cronològic on figuren les dates i els esdeveniments més importants del tema tractat. Compost en columnes, generalment en la primera s'escriuen les dates, i en la segona, els textos corresponents als esdeveniments ressenyats.

En l'índex d'il·lustracions s'inclou una llista de totes les figures que apareixen en el treball (gravats, làmines, etc.), seguides de la indicació de la pàgina corresponent. Se sol col·locar també al final del treball, juntament amb els altres índexs.

5. Pel que fa a la disposició tipogràfica de les entrades i les subentrades dels índexs, vegeu el capítol VII, § 13.7, i la introducció de la part cinquena d'aquest MANUAL D'ESTIL.

Índex general

1. Les regles del joc
2. L'inici de la *Iliada*
 - 2.1. El vocatiu
 - 2.2. La frase imperativa
 - 2.3. Funció proemial
3. Relació invocativa
 - 3.1. Les invocacions del cant primer
 - 3.1.1. Primera invocació (1.37-1.42)
 - 3.1.2. Segona invocació (1.352-1.362)
 - 3.1.3. Tercera invocació (1.451-1.456)
 - 3.1.4. Quarta invocació (1.503-1.510)
 - 3.2. Les invocacions de la «Beòcia»
 - 3.2.1. La invocació inicial
 - 3.2.2. L'invocador
4. Estructura invocativa

FIGURA 8. Inici de l'índex general de capítols i apartats d'un treball mecanografiat.

Índex alfabètic de receptes

amanida amb llagostins: 18
 amanida d'arròs: 15
 amanida de pollastre: 21
 amanida de pomes: 20
 amanida de taronja: 17
 amanida japonesa: 24
 amanida original: 22
 amanida tèbia: 19
 arròs a banda: 112
 arròs a la cassola: 27
 arròs amb crosta: 103
 bacallà al pil pil: 60
 bacallà fresc al forn: 48
 batut de maduixes: 98
 bunyols de taronja: 77

FIGURA 9. Inici de l'índex alfabètic d'un treball mecanografiat.

d) *Bibliografia*. Tot treball científic ha d'incorporar una bibliografia⁶ al final, en què s'indiquen les obres consultades o citades per l'autor o autora per a l'elaboració de l'obra (figura 10). (En alguns treballs la bibliografia és absolutament necessària, ja que és matèria principal d'estudi del treball.)

BIBLIOGRAFIA

ANGLADA, M. Àngels. *El mirall de Narcís: El mite grec en els poetes catalans*. Sabadell: AUSA, 1988.

BALASCH, Manuel. *Carles Riba, hellenista i humanista*. Barcelona: Barcino, 1984.

— *Carles Riba, la vessant alemanya del seu pensament*. Barcelona: Llibres del Mall, 1987.

— *Carles Riba, poeta i humanista cristià*. Barcelona: Claret, 1991.

BARTRA, Agustí. «Una branca de silenci». *Germinabit*, núm. 65 (1959), p. 25-27.

BOIXAREU, Mercè. *El jo poètic de Carles Riba i Paul Valéry*. Barcelona: Edicions 62, 1978.

— «L'aigua i la terra a les *Elegies de Bierville*: Reflexions per a una lectura simbòlica». *Faig*, núm. 12 (1980), p. 23-32.

FIGURA 10. Inici de la bibliografia d'un treball mecanografiat.

Generalment les obres referenciades s'ordenen alfabèticament pels cognoms dels autors i per data de publicació. Tanmateix, en alguns casos pot ser interessant classificar-les per temes.

6. Pel que fa a les referències bibliogràfiques, vegeu el capítol XIII, § 2.

2.1.2. Original gràfic

De vegades és necessari complementar el treball amb diverses il·lustracions, generalment perquè cal reproduir la imatge de l'objecte, el fet, el concepte, etc., descrit o tractat. El conjunt format per totes les il·lustracions s'anomena *original gràfic*.

La il·lustració se sol incloure entre el text escrit, situada al més a prop possible del fragment de text a què fa referència. Generalment s'acompanya d'un *peu de figura* o d'una *llegenda*, és a dir, d'un text explicatiu breu situat immediatament a sota o al costat de la il·lustració i que descriu la imatge reproduïda. És recomanable que el peu de figura o la llegenda no sobrepassin l'amplària de la il·lustració, i que des del text de l'obra es remeti a cada il·lustració. Aquests criteris són igualment vàlids per als títols de figura o quadre.

Si hi ha moltes il·lustracions i aquestes són una part essencial del treball, és recomanable, a més, de recollir-ne la referència en un índex d'il·lustracions. En aquest cas, cada il·lustració ha d'anar acompanyada d'una identificació (una lletra, un nombre, etc.), que es reproduïx en l'índex. D'aquesta manera, la il·lustració es converteix també en informació ordenada i fàcilment consultable pels lectors.

2.2. Presentació

Per facilitar la lectura d'un treball, aquest ha de complir unes normes estàndard en tots els aspectes de la presentació del manuscrit.

2.2.1. Fulls

El text s'ha de presentar mecanografiat en fulls blancs i solts, d'una mida estàndard (la més comuna és el format ISO A4),⁷ escrits en una sola cara i numerats correlativament.

Cada full ha de tenir la mateixa quantitat de text; en general, es considera que ha d'ocupar trenta ratlles de setanta espais cadascuna (unes dues mil cent pulsacions per full).

2.2.2. Espais

Si no es justifica el text, l'espai entre mots ha de ser sempre igual, excepte després de la xifra que numera els paràgrafs o els epígrafs, o els quadres i les taules, després dels títols en línia, etc., casos en què es deixen dos espais. En els altres casos, després de qualsevol signe de puntuació només es deixa un espai, mai dos, pràctica impròpia que s'ha adoptat sovint després del punt i seguit.

El text ha d'estar escrit amb un interlineat de doble espai. Entre els títols i subtítols hi ha d'haver línies en blanc d'una mida determinada que ajudin a identificar la jerarquia corresponent a cada títol.

Cal deixar uns marges generosos, sobretot a la part esquerra (*marge esquerre*) del text (de 3 a 5 cm), ja que és l'espai que serà parcialment ocupat per l'enquadernació. Pel que fa als altres marges, l'ordre de més gran a més petit és el següent: *marge esquerre*, *marge superior* (o *de capçalera*), *marge inferior* (o *de peu*) i *marge dret*.⁸

7. Les mides normalitzades dels fulls es recullen al capítol II, § 3.3.1.1.1.

8. La distribució dels marges d'un original mecanografiat no coincideix amb la dels marges que es recomana en un llibre (vegeu el capítol II, § 3.3.1.2).

2.2.3. Paràgrafs

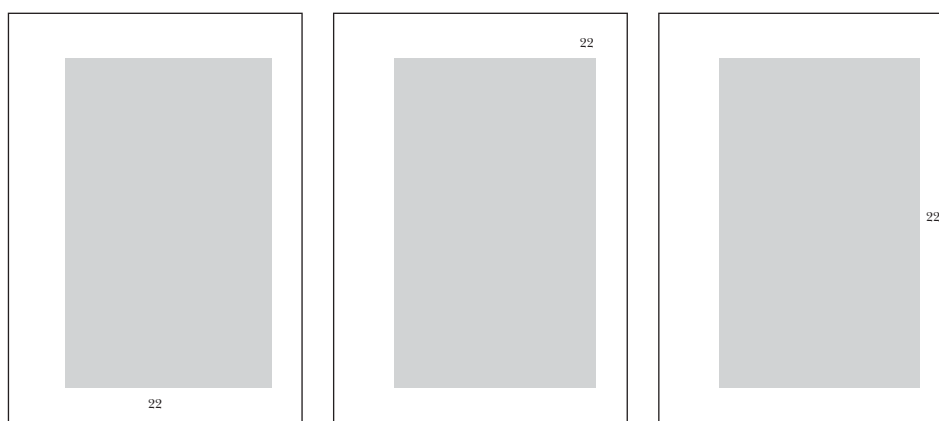
Els paràgrafs sempre han de fer caixa a l'esquerra, i poden ser irregulars o fer caixa a la dreta. D'altra banda, pel que fa a la seva distribució, es pot optar per utilitzar el *paràgraf ordinari*: es deixa un sagnat a la primera ratlla de cada paràgraf, amb un espai que pot ser de tres a cinc espais; o bé el *paràgraf modern*: no es fa sagnat i generalment es deixa una línia en blanc entre paràgrafs.

En el cas que se sagnin els paràgrafs, cal tenir en compte que, a més de la primera ratlla de cada paràgraf, s'entren amb el mateix sagnat també els apartats, els textos dels quadres, les citacions, les ratlles que doblen a la francesa en els índexs, etcètera.⁹

2.2.4. Numeració de les pàgines

Un cop tenim tot el text complet, cal numerar correlativament totes les pàgines de l'original, generalment amb xifres àrabiques.

La numeració de les pàgines es pot situar a la part superior o al peu de la pàgina (centrada o desplaçada a la dreta) o bé al marge dret (centrada), ja que són els espais més fàcilment visibles en fullejar el treball (figures 11-13).

FIGURES 11-13. Tres de les possibles disposicions dels números de pàgina en un text mecanografiat.

S'han d'evitar les addicions i les supressions de pàgines a última hora. En aquest cas, cal tornar a numerar tots els fulls. Si el treball és mecanografiat, és millor numerar les pàgines al final; si el treball és en suport magnètic o òptic, l'ordinador corregeix automàticament la numeració.

2.2.5. Unificació

Abans de començar la redacció del treball, l'autor ha de fer una unificació de l'estructura general de l'obra (o macrounificació) i de totes les parts; aquesta unificació es

9. Pel que fa als tipus de paràgrafs i de sagnats, vegeu el capítol II, § 3.3.2.

pot dir que és de contingut. També cal que faci una microunificació de l'obra: controlar la jerarquia dels títols, la disposició de les parts, les grafies, etc.; aquesta unificació es pot dir que és gràfica, però està relacionada estretament amb el contingut.

Dins d'aquest segon tipus d'unificació, un dels aspectes més complicats és la coherència dels criteris ortogràfics i ortotipogràfics. Pel que fa a l'ortotipografia, cal tenir en compte l'ús dels tipus de lletra (si la màquina d'escriure o l'ordinador ho permeten), de les majúscules, de les abreviacions i de l'escriptura dels nombres, la jerarquia dels títols, la separació dels paràgrafs, etcètera.

2.2.6. *Altres recomanacions*

En la composició del text s'han d'utilitzar els signes apropiats (p. ex., utilitzar la tecla del número u [1] o, si hi manca, la *el* minúscula [l] en comptes de la *i* majúscula [I]; la tecla del zero [0] en comptes de la *o* majúscula [O]; la tecla del punt volat [·] en comptes del punt baix [.]), i també els tipus de lletra de què disposem (p. ex., utilitzar la cursiva en comptes del subratllat).

Les ratlles no s'han d'acabar de completar amb guions o guionets, sinó que cal deixar els paràgrafs irregulars a la dreta o bé justificar les línies.

3. L'original mecanografiat per ser editat

El text escrit destinat a ser editat s'anomena *original* o *manuscrit*. (Si bé en sentit recte aquest terme indica tot text escrit a mà, en tipografia se n'ha estès el significat a l'original destinat a ser compost en caràcters d'impremta.)¹⁰

Tenint en compte que l'original és el model i que la composició s'ha de limitar només a fer-ne la reproducció, el manuscrit ha de ser presentat de la manera més fidel possible a l'aspecte que tindrà el llibre un cop imprès. Per això, el text s'ha de presentar mecanografiat (o imprès), i ha de ser ordenat i complet, ja que totes les correccions, supressions i addicions que s'hi facin en les etapes posteriors encariran notablement el producte final i alentiran el procés d'edició.

D'altra banda, en el moment que es mecanografia l'original, cal tenir en compte que, a més del text, l'original ha de deixar l'espai suficient perquè s'hi puguin incloure totes les indicacions que hi facin el diagramador/ra i el corrector/ra.

3.1. *Parts principals*

3.1.1. *Original literari*

Com hem indicat abans, el conjunt de tots els textos que formen el treball s'anomena *original literari*, les parts principals del qual exposarem tot seguit.

3.1.1.1. PRINCIPIS DE L'OBRA. Els principis o parts inicials de l'obra són les pàgines que precedeixen el cos d'una obra i es divideixen en els elements següents:

a) *Portada*. Hi figura el títol i el subtítol (si en porta) de l'obra. També s'hi inclou el nom de l'autor/ra i el peu editorial. (La *portadella* i la *contraportadella* poden precedir la portada.)

10. En aquest cas, s'anomena *manuscrit autògraf* el text escrit a mà pel mateix autor o autora.

b) *Pàgina de drets o de propietat*. En aquesta pàgina, anomenada també *pàgina de crèdits*, figuren els drets de reproducció (*copyright*), el número de dipòsit legal, el número de l'ISBN (*international standard book number*),¹¹ el peu d'impremta (amb el lloc, el nom i la data d'impressió del llibre), el peu editorial (amb el nom, el lloc i la data d'edició). Com que, en lliurar l'original, no es coneix encara aquesta informació, és tasca de l'editorial posar-hi totes les dades. (Aquesta pàgina s'anomena també *contraportada*.)

Si es tracta d'una traducció, s'hi han de consignar el nom del traductor/ra i del corrector/ra i el títol de l'obra original i el peu d'impremta.

c) *Pàgina de dedicatòria*. Hi figura un text breu, on l'autor/ra dedica a algú el llibre.

d) *Lema*. És un text que recull un pensament, una citació o una sentència que resumeix el to de cada capítol o de tota l'obra.

e) *Taula, sumari o índex de capítols*. És un text que recull la llista, disposada segons l'ordre d'exposició del text, dels títols i subtítols dels capítols i les seves parts. Generalment s'inclou al principi de l'obra, sobretot en les obres científiques i tècniques, ja que és una guia del contingut que orienta els lectors. Segons les disponibilitats de la màquina d'escriure o de l'ordinador, s'utilitzen els diferents tipus de lletra (caixa alta, negreta, cursiva, versaleta, etc.) i els cossos de la lletra per indicar la jerarquia de títols establerta dins el text.

f) *Presentació*. És una breu introducció escrita usualment per una persona experta i amb autoritat en la matèria, en què presenta l'obra als lectors i en destaca els punts d'interès.

g) *Pròleg o prefaci*. És un text introductori, escrit generalment per l'autor/ra, on explica tots els aspectes que creu importants de l'obra: enfocament, contingut, etc. Hi figuren molt sovint els agraïments.

h) *Introducció*. No s'ha de confondre amb el pròleg, ja que el text està directament relacionat amb la matèria de què tracta el llibre; s'hi fa una explicació més o menys extensa del contingut del llibre.

3.1.1.2. COS DE L'OBRA. Constitueixen el cos de l'obra totes les pàgines dedicades a desenvolupar-ne el tema principal. Pot incloure les parts següents:

a) *Text principal*. Hi figura el text general de l'obra, generalment dividit en diferents parts: part, secció, subsecció, etcètera.

b) *Sumari*. És el text en què s'enumeren les parts més importants de què consta un llibre, una part, un capítol, etcètera.

c) *Capítol*. És la divisió més important del llibre; alhora es pot subdividir en epígrafs, apartats i subapartats, paràgrafs, que es poden numerar correlativament. Cada capítol sol començar en una pàgina a part.

d) *Epíleg (ultíleg o postfaci)*. Text situat al final d'una obra, on es fa un comentari. En les obres tècniques i científiques, se sol denominar *ultíleg* o *postfaci*. En altres tipus d'obra més literàries, s'hi inclou la part final d'un relat on generalment s'explica un fet posterior que acaba de concloure'l; en aquest cas se sol denominar *epíleg*.

e) *Postdata*. Text que, col·locat al final de cada capítol, serveix per posar al dia algunes dades del text principal. De vegades també es fa servir aquest terme com a sinònim d'*apèndix* (v. § 3.1.1.3.a).

f) *Quadre*. Text disposat d'una manera especial (generalment en columnes), on es classifiquen ordenadament algunes dades.

11. Vegeu el capítol XIII, § 2.4.9.

g) *Notes*. Aclariments del text que s'escriuen a part (al marge, al peu de pàgina, al final de cada capítol, part, secció, llibre o obra). Se situen a peu de pàgina si no són gaire nombroses ni extenses (v. § 3.1.1.3.c).

3.1.1.3. FINALS DE L'OBRA. Constitueixen els finals del llibre totes les parts que complementen el cos del llibre:

a) *Apèndixs*. Són els textos que s'afegeixen al final de l'obra, com a continuació o prolongació d'aquesta.

b) *Annexos*. Són el conjunt de documents, estadístiques, gràfics, quadres, il·lustracions i textos que fan referència al tema del llibre i que el complementen. Poden no ser del mateix autor/ra de l'obra.

c) *Notes*. Si les notes són molt extenses és preferible traslladar-les al final del llibre o bé de cada capítol; en aquest últim cas, són agrupades sota el títol *Notes*.

d) *Índexs*. Hi figuren les llistes de termes o expressions que es refereixen al contingut del llibre, ordenats alfabèticament. Poden ser analítics, onomàstics, cronològics, d'il·lustracions, etc. Si doblen ratlla, ho fan en paràgraf francès.¹² En els analítics i onomàstics, per indicar canvi de lletra en l'alfabetització, generalment es deixa una ratlla en blanc.

e) *Glossaris o vocabularis*. Són explicacions dels mots que hom considera que convé aclarir especialment dins l'obra. Es presenten ordenats alfabèticament i generalment es componen en paràgraf francès.

f) *Bibliografia*. Hi figura la llista d'obres consultades o que tracten del mateix tema. S'ordenen alfabèticament per autors i poden anar al final dels capítols o al final del llibre.

g) *Colofó*. Inscripció posada al final del llibre per indicar el nom de l'impressor/ra, i el lloc i la data d'impressió. Apareix en l'última pàgina escrita del llibre. Com que és informació que no depèn de l'autor/ra, completar aquestes dades és funció de l'entitat editora.

3.1.2. Original gràfic

Constitueixen l'original gràfic totes les il·lustracions que acompanyen l'original literari, és a dir, les fotografies i els dibuixos, que cal traduir per mitjà de procediments tècnics diversos perquè puguin ser impresos.¹³

Juntament amb el text, s'ha de lliurar la il·lustració (la qual pot ser obra de l'autor/ra o d'algú altre) ja seleccionada o bé una proposta amb les fonts on es pot obtenir. Cal tenir en compte que, per fer el projecte del llibre, el tipus d'il·lustració utilitzada és essencial per determinar el disseny de l'obra.

Totes les il·lustracions es presenten separades del text, classificades per una numeració d'ordre que es reproduïx en el peu de figura corresponent i a la qual es remet des de l'interior del text de l'obra.

3.2. Presentació

La presentació d'un original per ser editat, a més d'adequar-se a les exigències que ja hem vist en l'apartat 2.2 d'aquest mateix capítol, té unes característiques específiques amb relació a la presentació d'un treball que no ha de ser editat.

12. Vegeu el capítol II, § 3.3.2.

13. Pel que fa a la il·lustració, vegeu el capítol II, § 6.

3.2.1. Fulls

En la presentació de l'original mecanografiat per ser editat, cal tenir en compte particularment l'ús de fulls normalitzats (ISO A4), ja que contenen la mateixa quantitat de text en cada pàgina, informació que és molt útil a l'hora de fer el càlcul o còmput de caràcters, necessari per al calibratge de l'original.¹⁴

3.2.2. Espais

En els originals escrits per ser editats és important conservar sempre el mateix nombre de línies en blanc segons la jerarquia que l'autor/ra estableixi entre els títols i subtítols, perquè la persona que en fa la diagramació pugui identificar-ne de seguida la categoria i atribuir-hi el cos i el tipus de lletra fàcilment.

L'espai que es deixa en els marges ha de ser especialment ample, ja que és on el diagramador/ra farà totes les indicacions i correccions necessàries per preparar l'original.

3.2.3. Numeració de les pàgines

Generalment es numeren correlativament totes les pàgines de l'original, però de vegades és útil assignar una numeració pròpia a cada part de l'original (quadres, notes, annexos, etc.), ja que es presenten separats del cos de text.

La numeració de l'última pàgina de cada part pot anar precedida de la conjunció *i*, que indica que no hi ha cap més full d'aquest grup: *123, 124, i 125*.¹⁵

Totes les addicions que s'han mecanografiat a part repeteixen la numeració de la pàgina anterior seguida d'una lletra: *12, 12a, 13*, etc., o bé seguida dels mots següents: *bis, ter*, etcètera.¹⁶

Les supressions de pàgines també s'indiquen a la pàgina anterior, fent-hi una numeració doble: *12-13, 14, 15*, etcètera.

3.2.4. Unificació

És important que en l'original s'unifiquin i s'estableixin les normes que han de regir els criteris ortogràfics i ortotipogràfics de l'obra (l'ús dels tipus de lletra, de les majúscules, de les abreviacions i de l'escriptura dels nombres, la jerarquia dels títols, la separació dels paràgrafs, etc.), ja que d'aquesta manera les tasques de diagramació i correcció que es duran a terme posteriorment en l'original esdevindran molt més senzilles.

També és important fer les indicacions que es creguin necessàries en totes les qüestions que no segueixin la norma general. Un exemple d'això pot ser la remarca d'un mot expressament mal escrit, per evitar la possible correcció que podria fer-ne el corrector/ra. En aquests casos, és útil també marcar el mot o fragment corresponent i explicar al marge les característiques especials que presenta.

14. Per a tots aquests conceptes, vegeu el capítol II, § 2.

15. En els textos compostos amb ordinador, és molt recomanable programar la numeració automàtica de pàgines amb la disposició següent: «numeració de pàgina» / «nombre de pàgines total» (*1/125, 2/125, [...], 124/125, 125/125*).

16. Pel que fa als adverbis llatins de repetició, vegeu el capítol XII, § 4.3.

4. L'original per a edició electrònica

L'original en edició electrònica és escrit mitjançant un ordinador personal, amb suport magnètic, i està preparat per ser descodificat mitjançant un programa d'autoedició o, directament, per una fotocomponedora o una impressora làser.

Actualment és el sistema de presentació d'original que s'està imposant, ja que comporta molts avantatges per a l'autor/ra: modificacions fàcils, ajudes de recerca dins el text, establiment de les pròpies normes tipogràfiques, etc. Per a l'edició, en alguns casos pot comportar d'evitar molts intermediaris: tot el procés de picatge i una part de la correcció (l'operació de confrontació amb l'original mecanografiat per comprovar que no hi manca o hi sobra cap fragment).

L'edició electrònica demana dos passos bàsics: en el primer, el text és enregistrat en un suport magnètic (una cinta, un disquet o un llapis de memòria) o òptic codificat (disc compacte o DVD); en el segon, el text és descodificat per fer-ne la fotocomposició.

4.1. Presentació

La presentació de l'original en suport magnètic té unes característiques específiques. En primer lloc, cal que s'hi especifiquin totes les dades tècniques necessàries per a la traducció o descodificació en fotocomposició:

- a) El tipus de suport magnètic o òptic determinarà també el tipus de dades: en el cas d'una cinta, cal indicar-ne la densitat, la mida de bloc i el codi escollit; en el cas d'un disquet, la mida que té en polzades.
- b) El codi d'escriptura: hexagesimal, EBCDIC, ASCII, Unicode, etcètera.
- c) El tipus i la marca de l'ordinador: Macintosh, IBM, PC compatible, etcètera.
- d) El nom del sistema operatiu: Microsoft Windows, Mac OS, Linux, etcètera.
- e) El nom del programa de tractament de textos: WordPerfect, Abiword, Word d'Openoffice, Microsoft Word, etcètera.
- f) El nom de l'arxiu o els arxius corresponents.
- g) La mida dels arxius.
- h) Si escau, la llista dels codis utilitzats amb els valors corresponents.
- i) La llista del contingut de la cinta o el disquet impresa.

En segon lloc, juntament amb el text en suport magnètic, cal lliurar-ne una còpia en paper.

4.2. Codis

Els codis que es poden utilitzar són de tres tipus:

a) *Codi literal*. Es compon d'un signe fix (per exemple, \$ o #) i de lletres (dues, generalment).

b) *Codi numèric*. Es compon d'un signe fix i dues xifres.

c) *Codi de senyals*. El text es compon tal com s'interpretarien els codis; és a dir, el text és compost amb tots els caràcters i els tipus de lletra corresponents. Aquest és el sistema més fàcil per a l'autor/ra.

Els codis precedeixen sempre els elements sobre els quals tenen influència, excepte en el cas dels signes dobles, en què cal indicar el principi i el final del camp d'influència de l'ordre donada.

Alguns editors aconsellen als autors d'escriure el text sense codis, ja que l'editorial utilitza els seus codis propis. En aquest cas, abans de donar el text imprès, s'hi han de fer manualment totes les indicacions tipogràfiques necessàries.

5. Revisió i cura de l'original

Abans de lliurar l'original per a l'edició, l'autor/ra ha de fer-ne una lectura completa amb la finalitat de fer-hi totes les últimes esmenes: d'expressió, ortogràfiques, de picatge, etcètera.

Atesa la dificultat d'obtenir un text original complet i perfecte, és obvi que l'últim pas abans de lliurar-lo a l'editorial ha de ser fer-ne una còpia, ja sigui en suport magnètic o en paper. Aquesta recomanació, que sembla tan òbvia, és summament important de seguir-la en totes les diferents etapes de producció del llibre, ja que la pèrdua d'una part del text pot comportar la pèrdua també de moltes hores de feina i el retard consegüent.

6. Bibliografia

- Code typographique: Choix de règles à l'usage des auteurs et professionnels du livre.* 6a ed. París: Fédération CGC de la communication, 1989.
- DREYFUS, John; RICHAUDEAU, François. *Diccionario de la edición y de las artes gráficas.* Madrid: Pirámide: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1990.
- Eco, Umberto. *Cómo se hace una tesis.* 5a ed. Barcelona: GEDISA, 1983.
- JOSEPH, Miquel. *Com es fa un llibre: Diccionari de les arts gràfiques.* Barcelona: Pòrtic, 1979.
- MARTÍN, Euniciano. *Cómo se hace un libro: Proceso de realización gráfica.* Barcelona: Don Bosco, 1983.
- MARTÍNEZ DE SOUSA, José. *Diccionario de tipografía y del libro.* 2a ed. Madrid: Paraninfo, 1981.
- *Diccionario de ortografía técnica: Normas de metodología y presentación de trabajos científicos, bibliológicos y tipográficos.* Madrid: Pirámide: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1987.
- ROMANO, David. *Elementos y técnica del trabajo científico.* 8a ed. Barcelona: Teide, 1987.
- SOL, Ramón. *Manual práctico de estilo.* Barcelona: Urano, 1992.

Bibliografia consultada especialment amb vista a la tercera edició del MANUAL D'ESTIL

- The Chicago manual of style.* 14a ed. Chicago; Londres: The University of Chicago Press, 1993.
- EUMO EDITORIAL. *Normes generals per a la presentació i redacció d'originals* [en línia]. Vic: Eumo, 2004. <<http://www.eumoeditorial.com/p4n/fitxers/NormesEumo.pdf>> [Consulta: 30 maig 2006].
- MESTRES, Josep M. [coord.]. *Criteris i altres materials per a la correcció i l'edició de textos a l'Institut d'Estudis Catalans* [dossier de treball]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics, 2006.
- SOFTCATALÀ. *Softcatalà* [en línia]. [Barcelona]: Softcatalà, 1997-2006. <<http://www.softcatala.org/index.htm>> [Consulta: 28 maig 2006].